

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av mellan Sverige och Polen träffade uppgörelser rörande ersättning för vissa svenska privata ekonomiska intressen, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Bilaga A.

(Översättning)

Accord
entre le Gouvernement suédois et
le Gouvernement polonais concer-
nant l'indemnisation des intérêts
suédois en Pologne.

Le Gouvernement suédois et le Gouvernement polonais,

se référant au Protocole des négociations polono-suédoises concernant les intérêts des personnes physiques ou morales suédoises en Pologne du 28 février 1947,

désireux de régler définitivement les revendications suédoises consécutives aux effets des actes législatifs ou de toute autre mesure de l'État polonais, sur les biens, droits et intérêts suédois,

sont convenus des dispositions suivantes:

Article 1.

Le Gouvernement polonais versera au Gouvernement suédois la somme de centseize millions de couronnes suédoises à titre d'indemnité globale et forfaitaire pour:

1. tous les biens, droits et intérêts suédois touchés par les mesures visées à l'article premier du protocole mentionné dans le préambule;

2. les créances suédoises sur l'État polonais, à l'exception de celles incorporées dans des titres d'emprunts publics;

3. Les créances suédoises, y compris celles qui sont incorporées dans des titres, sur les débiteurs en Pologne, dont les biens ont été touchés par les mesures visées sous (1);

4. toutes les revendications de la Svenska Tändsticks-A/B, sur l'État

Överenskommelse
mellan svenska regeringen och
polska regeringen angående ersätt-
ning för de svenska intressena i
Polen.

Svenska regeringen och polska regeringen ha

under hänvisning till protokollet av den 28 februari 1947 över de polsk-svenska förhandlingarna rörande svenska fysiska och juridiska personers intressen i Polen

samt med önskan att slutgiltigt reglera de svenska anspråken till följd av lagstiftning eller varje annat förfarande från polska statens sida beträffande svensk egendom, svenska rättigheter och intressen

överenskommit om följande bestämmelser:

Artikel 1.

Polska regeringen skall till svenska regeringen betala ett belopp av ett-hundrasexton miljoner svenska kronor, utgörande i ett för allt den sammanlagda ersättningen för:

1. all svensk egendom, alla svenska rättigheter och intressen, vilka beröras av de åtgärder, som åsyftas i artikel 1 av det i inledningen omnämnda protokollet;

2. svenska fordringar mot den polska staten med undantag av sådana, som ha karaktär av offentliga lån;

3. svenska fordringar, jämväl sådana, som föreligga i värdepapper, mot gäldenärer i Polen, vilkas egendom berörts av de under 1. angivna åtgärderna;

4. alla Svenska Tändsticks A/B:s anspråk mot polska staten, även så-

polonais même celles incorporées dans des titres de l'emprunt »The Republic of Poland 4¹/₄ % External Secured Sinking Fund Dollar Bond Loan due October 1st, 1965».

Les revendications suédoises de toute nature sur les banques en Pologne ne sont pas réglées par l'indemnité globale mentionnée ci-dessus.

Article 2.

Le Gouvernement suédois garantit que le Gouvernement polonais après le paiement intégral de la somme de centseize millions de couronnes suédoises n'aura pas à payer d'autre compensation pour les revendications visées ci-dessus.

Dès l'entrée en vigueur du présent accord et aussi longtemps que les prescriptions de l'accord seront remplies le Gouvernement suédois s'engage à ne plus appuyer les revendications des intéressés suédois indemnisés selon ledit accord.

Le Gouvernement suédois remettra, le premier janvier 1951, au Gouvernement polonais tous les titres et papiers-valeur relatifs aux intérêts suédois indemnisés aux termes de l'article premier.

De son côté, après paiement intégral de l'indemnité globale, le Gouvernement polonais considérera comme définitivement réglées toutes les prétentions de l'État polonais, ayant pris naissance avant la signature du présent accord, envers les intéressés suédois indemnisés aux termes de l'article premier.

Article 3.

La somme globale fixée à l'article premier sera payée en Suède dans un délai de dixsept années, conformément aux modalités convenues entre les deux Gouvernements à partir du 1 janvier 1951.

Article 4.

La somme globale fixée à l'article premier sera distribuée conformé-

dana, som grunda sig på obligationer för »The Republic of Poland 4¹/₄ % External Secured Sinking Fund Dollar Bond Loan due October 1st, 1965».

Svenska ersättningsanspråk mot bankerna i Polen av vilket slag de än må vara regleras icke genom ovan nämnda totala ersättningsbelopp.

Artikel 2.

Svenska regeringen garanterar, att polska regeringen efter fullgjord betalning av beloppet etthundrasexton miljoner svenska kronor icke skall ha att erlagga någon annan ersättning för de ovan angivna anspråken.

Från ikraftträdandet av denna överenskommelse och så länge bestämmelserna i överenskommelsen uppfyllas, förbinder sig svenska regeringen att icke längre stödja de svenska intressenters anspråk, som blivit gottgjorda enligt sagda överenskommelse.

Svenska regeringen skall den 1 januari 1951 till polska regeringen överlämna alla åtkomsthandlingar och värdepapper avseende de svenska intressen, som blivit gottgjorda enligt föreskrifterna i artikel 1.

Polska regeringen skall å sin sida anse såsom slutgiltigt reglerade alla polska statens anspråk uppkomna före undertecknandet av förevarande överenskommelse mot de svenska intressenter, vilka gottgjorts enligt föreskrifterna i artikel 1.

Artikel 3.

Det i artikel 1 fastställda totalbeloppet skall betalas i Sverige inom en tid av sjutton år, räknat från den 1 januari 1951, enligt de mellan de båda regeringarna överenskomna betalningsvillkoren.

Artikel 4.

Fördelningen av det i artikel 1 angivna totalbeloppet skall ske på sätt,

ment au mode de répartition adopté par le Gouvernement suédois.

som fastställles av svenska regeringen.

Article 5.

Sont considérés comme suédois les biens, droits et intérêts, appartenant directement ou indirectement à des personnes physiques de nationalité suédoise, à des personnes morales ou à des sociétés commerciales ayant leur siège social en Suède.

La nationalité suédoise des personnes physiques ou le caractère suédois des personnes morales et des sociétés commerciales doit avoir existé tant au moment de la mesure polonaise qui a touché leurs droits et intérêts qu'à la date de l'entrée en vigueur du présent accord.

Article 6.

Les propriétaires suédois de biens délaissés visés au protocole mentionné au préambule et qui n'habitent pas en Pologne pourront confier la gestion de leurs biens à un mandataire en Pologne.

Article 7.

Les sommes provenant du louage ou fermage, de la vente, de la liquidation ou d'une indemnité d'expropriation d'un bien suédois n'étant pas indemnisé par la somme globale fixée à l'article premier pourront être transférées en Suède conformément aux dispositions régissant le trafic de paiements entre les deux pays, en vigueur au moment du transfert.

Article 8.

Le présent accord sera ratifié aussitôt que faire se pourra. Il entrera en vigueur, après l'échange des instruments de ratification qui aura lieu à Varsovie, le même jour que l'Accord sur la prolongation des crédits

Artikel 5.

Såsom svenska skola anses egendom, rättigheter och intressen, som direkt eller indirekt tillhöra fysiska personer med svenskt medborgarskap eller juridiska personer eller handelsföretag med säte i Sverige.

De fysiska personerna skola vara svenska medborgare samt de juridiska personerna och affärsföretagen av svensk karaktär såväl vid tidpunkten för den polska åtgärd, som berört deras rättigheter och intressen, som vid dagen för ikraftträdandet av förevarande överenskommelse.

Artikel 6.

De svenska ägare till sådan övergiven egendom, som åsyftas i det uti inledningen omförmälda protokollet, vilka icke bo i Polen, kunna anförtro förvaltningen av sin egendom till ett ombud i Polen.

Artikel 7.

De belopp, som härflyta från hyra eller arrende, försäljning, likvidering eller ersättning för expropriation av sådan svensk egendom, för vilken ersättning icke lämnats genom det i artikel 1 fastställda totalbeloppet, kunna transfereras till Sverige jämlikt de bestämmelser, som reglera betalningsutbytet mellan de båda länderna och som äro i kraft vid tidpunkten för transfereringen.

Artikel 8.

Förevarande överenskommelse skall ratificeras så snart ske kan. Den skall efter utväxling av ratifikationsinstrumenten, vilken skall äga rum i Warszawa, träda i kraft samma dag som det innevarande dag under-

gouvernementaux signé en date de ce jour. tecknade avtalet rörande förlängningen av regeringskrediterna.

Fait à Stockholm, en deux exemplaires, le 16 novembre 1949.

Som skedde i Stockholm, i två exemplar, den 16 november 1949.

Pour le Gouvernement suédois:

Östen Undén.

För svenska regeringen:

Östen Undén.

Pour le Gouvernement polonais:

C. Bobrowski.

S. Sembrat.

För polska regeringen:

C. Bobrowski.

S. Sembrat.

Bilaga C.

(Översättning.)

Accord
sur la prolongation des crédits
gouvernementaux.

Le Gouvernement suédois consent à échelonner — les paiements venant à l'échéance au cours de la période du premier novembre 1950 au premier novembre 1952 à titre du remboursement

1) du solde des sommes du crédit mis à la disposition du Gouvernement polonais en vertu de »l'Accord du 20 août 1945 pour le règlement des échanges commerciaux et des paiements entre la Suède et la Pologne» et prolongé en vertu de l'article IV p. a) de »l'Accord Additionnel sur la participation de la Suède à la reconstruction de l'économie polonaise, en échange de fourniture de charbon et de coke polonais» du 18 mars 1947, ainsi que

2) du crédit s'élevant à 21,6 millions de couronnes suédoises accordé à la Pologne en vertu de l'article IV p. d) aa) de »l'Accord Additionnel» sus-mentionné, — à 10 (dix) échéances égales qui tomberont chaque 31 mars et chaque 30 septembre des années de 1951 à 1955 inclus. Le taux d'intérêts reste de 3 % p. a.

Le Gouvernement polonais remettra au Gouvernement suédois 10 (dix) nouvelles reconnaissances de dette correspondantes aux nouvelles échéances et datées le 14 novembre 1950, et recevra celles qui sont en possession de la Riksgäldskontoret.

Le présent Accord entrera en vigueur après échange des instruments de ratification, le même jour que l'Accord entre le Gouvernement suédois et le Gouvernement polonais con-

Avtal
rörande förlängningen av
regeringskrediterna.

Svenska regeringen samtycker till att fördela de under perioden 1 november 1950 till 1 november 1952 till betalning förfallande amorteringarna

1) å saldot av den kredit, vilken ställdes till förfogande för polska regeringen enligt »Avtalet den 20 augusti 1945 rörande regleringen av varuutbytet och betalningarna mellan Sverige och Polen» och vilken förlängdes enligt artikel IVa)¹ i »Tilläggsavtalet den 18 mars 1947 rörande Sveriges deltagande i återuppbyggnaden av det polska näringslivet i utbyte mot leveranser av polskt kol och koks» liksom

2) å den kredit, uppgående till 21,6 miljoner svenska kronor, vilken beviljades Polen enligt artikel IV d) aa) i ovan nämnda »Tilläggsavtal»,

på 10 (tio) lika stora rater, vilka skola erläggas varje 31 mars och 30 september under åren 1951 till och med 1955. Räntan förblir 3 % per år.

Polska regeringen överlämnar till svenska regeringen 10 (tio) nya skuldsedlar, motsvarande de nya förfallodagarna samt daterade den 14 november 1950, och erhåller de skuldsedlar, vilka äro i riksgäldskontorets besittning.

Detta avtal träder i kraft efter utväxling av ratifikationsinstrument, samma dag som det i Stockholm den 16 november 1949 mellan svenska och polska regeringarna avslutade avta-

¹ och b)

cernant l'indemnisation des intérêts suédois en Pologne conclu à Stockholm le 16 novembre 1949.

Fait à Stockholm, en deux exemplaires, le 16 novembre 1949.

let angående ersättning för svenska intressen i Polen.

Som skedde i Stockholm i två exemplar den 16 november 1949.

Pour le Gouvernement suédois:

Östen Undén.

Pour le Gouvernement polonais:

C. Bobrowski.

S. Sembrat.

För svenska regeringen:

Östen Undén.

För polska regeringen:

C. Bobrowski.

S. Sembrat.

Bilaga D.

**Skrivelse från Ministern för Utrikes Ärendena till ordföranden
i den polska delegationen.**

(Översättning.)

Stockholm, le 16 novembre 1949.

Stockholm den 16 november 1949.

Monsieur le Président,

Herr Ordförande,

En considération du caractère de la dette de relief qui était constitué après la guerre mondiale et avait comme but l'aide aux États nouvellement formés et ruinés par la guerre, en considération de la nouvelle dévastation de la Pologne par la dernière guerre mondiale, et en considération enfin de la totalité de relations économiques entre les deux Pays, le Gouvernement suédois est d'accord avec la proposition du Gouvernement polonais pour annuler le reste de la dite dette non-payée par la Partie polonaise qui s'élève à 1 293 600 (un million deux cents quatre-vingt-treize mille six cents) couronnes suédoises.

Veillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma considération la plus distinguée.

Östen Undén.

Med hänsyn till karaktären av den hjälpkredit, som tillskapades efter världskriget och hade till syfte att hjälpa nybildade och krigshärjade stater, i betraktande av att Polen ånyo härjats av sista världskriget och slutligen i betraktande av samtliga ekonomiska förbindelser mellan de båda länderna är svenska regeringen överens med polska regeringens förslag att annullera återstoden av nämnda skuld, som icke betalats av den polska kontrahenten och som uppgår till 1 293 600 (enmiljon tvåhundra nittiotretusensexhundra) svenska kronor.

Mottag, Herr Ordförande, försäkran om min fullkomligaste högaktning.

Östen Undén.

**Skrivelse från ordföranden i den polska delegationen till
Ministern för Utrikes Ärendena.**

(Översättning.)

Stockholm, le 16 novembre 1949.

Stockholm den 16 november 1949.

Monsieur le Ministre,

Herr Minister,

Votre Excellence a bien voulu m'adresser une lettre en date de ce jour ainsi conçue:

»En considération — — — couronnes suédoises.»

En prenant connaissance de cette aimable communication, je vous prie d'agréer, Monsieur le Ministre, l'assurance de ma plus haute considération.

Eders Excellens har behagat tillställa mig en denna dag daterad skrivelse av följande lydelse:

»Med hänsyn — — — svenska kronor.»

I det jag tager kännedom om detta älskvärda meddelande ber jag Eder, Herr Minister, mottaga försäkran om min största högaktning.

S. Sembrat.

S. Sembrat.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

Redan under de första handelsförhandlingarna med det befriade Polen i augusti 1945 fäste svenska regeringen de polska myndigheternas uppmärksamhet å angelägenheten av att respektera svenska intressen därest polska regeringen, såsom redan då förebådades, avsåg att genomföra en allmän nationalisering av företag och enskild egendom inom landet. Strax efter det en lagstiftning av denna karaktär tagit form, riktade svenska regeringen i februari 1946 till den polska regeringen en enträgen hemställan att avstå från nationalisering av svensk egendom. Det framhölls, att det i själva verket vore ett ömsesidigt intresse att svenska företag, utposter för svensk företagsamhet, som tillskapats genom stora uppoffringar, och varav det polska näringslivet såväl ekonomiskt som tekniskt dragit nytta, finge ostört fortsätta sin verksamhet. Därest polska regeringen likväl beslöt nationalisera svensk egendom förutsattes, att ägarna bereddades tillfälle att i förväg inspektera sin egendom och göra gällande sina rättigheter. Svenska regeringen utgick ifrån, att ingen diskriminering kommer att äga rum mot svenska intressen och krävde skälig ersättning för egendom, som kunde komma att drabbas av nationaliseringslagstiftningen.

Utän hänsyn till denna framställning nationaliserades en rad svenska företag liksom ock enskild svensk egendom.

Under handelsförhandlingarna på senhösten sistnämnda år framställdes från svensk sida begäran om upptagande av förhandlingar om ersättning för den skada, som dessa åtgärder tillskyndat svenska medborgare, och i februari påföljande år inleddes principdiskussioner i frågan mellan experter för de bägge regeringarna. Överläggningarna, som från svensk sida leddes av justitierådet Bagge, förde till en överenskommelse den 28 februari 1947, vars text återfinnes i propositionen nr 217 för år 1947. — Enligt den däri (s. 52 o. f.) lämnade redogörelsen förband sig polska regeringen att svara för sina skulder och lämna ersättning för beslagtagna svensk egendom samt

annan genom vidtagna tvångsåtgärder uppkommen skada. Överenskommelsen markerade likväl ingen enighet i de för ersättningens beräkning grundläggande juridiska spörsmålen. Från svensk sida hävdades sålunda att utgående ersättning enligt internationellt-rättsliga grundsatser skulle vara effektiv och adekvat. Från polskt håll ville man ej medge annan ersättning än den, som föreskrevs av gällande polsk lagstiftning, vilken i väsentliga punkter avvek från nyssnämnda principer. Icke heller fann transferfrågan någon lösning genom överenskommelsen. Däremot skapade densamma ett organ, en blandad svensk-polsk kommission, inom vilket tvistefrågorna skulle kunna diskuteras och eventuellt lösas.

Den negativa hållning, som under diskussionerna från polsk sida ådagalades i den grundläggande transferfrågan, motiverades uttryckligen med, att man från svenskt håll icke beviljat Polen förmåner liknande dem, som erbjudits av andra stater. I samband med handelsavtalet den 18 mars 1947 erhöll emellertid polska regeringen nya betydande krediter och utfäste sig därvid i skrivelse samma dag att vid diskussionerna i ersättningsfrågan taga hänsyn härtill. I trots härav gjordes ringa framsteg under diskussionerna i den blandade svensk-polska kommissionen, och från svensk sida fann man anledning att i samband med handelsförhandlingarna i Warszawa i april 1948 ånyo fästa polska regeringens uppmärksamhet å det otillfredsställande läge, i vilket ersättningsfrågan alltjämt befann sig. Visserligen hade några större svenska företag i samband med avtal om nya leveranser till Polen tillförsäkrats goda utsikter att erhålla gottgörelse för tvångsåtgärder av olika slag, och några avtal på dylik basis kommo efter hand till stånd, men någon allmän reglering av ersättningsfrågan syntes icke ligga inom räckhåll.

För att nå fram till en uppgörelse ansågs å svensk sida nödvändigt att direkt förknippa ersättningsfrågan med handelsförhandlingarna. En dylik sammanbindning gav sig för övrigt osökt av det skälet, att den närmast till hands liggande utvägen bestod i att låta ersättningen utgå i form av någon för ändamålet gjord avsättning å exportlikviderna. Resultatet av handelsutbytet skulle med andra ord oundvikligen bliva av avgörande betydelse för ersättningsbeloppets utgående.

I överensstämmelse med denna tankegång framställdes från svensk sida vid handelsförhandlingarnas upptagande i april 1949 krav på, att en principöverenskommelse om ersättning skulle undertecknas samtidigt med ett nytt handels- och betalningsavtal. Det föreslogs, att polska regeringen skulle omedelbart avsätta en viss procentsats av likviderna för exporten till Sverige av kol och koks. Förslaget förkastades av de polska ombuden, som förklarade det otänkbart med hänsyn till den prejudicerande verkan för andra Polens fordringsägare, som skulle bli en följd av att sluta ett avtal med Sverige efter de linjer som föreslagits. Å polsk sida ville man begränsa sig till en förbindelse att börja transferering av ersättningsbeloppen från och med 1951 och i övrigt hänskjuta frågan till förhandlingar under hösten. Motsättningar bilades slutligen genom en kompromiss, vari den svenska ståndpunkten

så till vida fann uttryck, att intet nytt handels- och betalningsavtal kom till stånd, utan det redan gällande blott provisoriskt förlängdes i väntan på, att efter förhandlingar i ersättningsfrågan nya allmänna handelsförhandlingar skulle kunna upptagas. Å andra sidan frånfölls kravet på en omedelbar avsättning å exportlikviderna för ersättningsändamål. Då ersättningsförhandlingarna, som började i mitten av juni, visade sig taga längre tid i anspråk än som ursprungligen antagits, blev provisoriet förlängt till och med 30 september. Ett nytt betalningsavtal undertecknades den 18 oktober och en uppgörelse rörande varuutbytet den 3 november. Kort tid därefter, den 16 sistnämnda månad, undertecknades ett avtal i ersättningsfrågan jämte två i anslutning därtill träffade uppgörelser. Avtalskomplexet, bestående av *dels* avtal rörande ersättning för vissa svenska privata ekonomiska intressen i Polen med därtill hörande förtroligt protokoll jämte bilaga, *dels* överenskommelse rörande förlängning av vissa regeringskrediter, *dels* ock skriftväxling angående efterskänkande av 1921 års hjälpkredit till Polen, torde såsom bilagor litt. A—D¹ få fogas till statsrådsprotokollet.

Såsom framgår av ovanstående har en avsevärd tid förflutit innan någon uppgörelse kommit till stånd beträffande de svenska fordringsanspråken mot Polen. I flertalet fall ha de tvångsåtgärder, som tillgripits mot svensk egendom genomförts redan under år 1946, och de intresserade ha därför haft tillfälle att innan förhandlingarnas upptagande dryfta sina angelägenheter med vederbörande svenska myndigheter. Under förhandlingarnas gång har vidare en nära kontakt upprätthållits med såväl större som mindre intressenter. För att biträda rättsägarna och ägna uppmärksamhet i synnerhet åt de mindre bemedlades intressen har en särskild tjänsteman under tiden 20 augusti 1947—13 september 1949 varit knuten till beskickningen i Warszawa, som dessutom tilldelats anslag för bestridande av erforderliga kostnader för polsk advokathjälp. Man torde under dessa omständigheter vara berättigad antaga, att alla fordringar av någon betydelse vid tidpunkten för förhandlingarnas början varit kända för vederbörande svenska myndigheter.

Överenskommelsen stipulerar ersättning för alla svenska krav, som uppstått genom tillämpning av polsk lagstiftning eller åtgärder av polska staten, och vilka drabbat svensk egendom eller svenska rättigheter och intressen.

Av de svenska anspråken intager Svenska tändsticksaktiebolagets krav en särställning, såväl vad angår belopp som fordringens juridiska karaktär. Bolagets krav omfattade *dels* återbetalning av utestående kapitalbelopp (§ 29 340 943: 28) av det till polska staten 1930 lämnade obligationslånet å 32 400 000 dollars jämte därå förfallna räntor representerande en dollarförpliktelse av tillhoppa 45 022 371: 38 som i svenskt mynt, efter den vid för-

¹ Bilagorna A, C och D äro i fransk avfattning jämte översättning till svenska fogade till propositionen. Bilaga B, som innefattar det till bilaga A hörande förtroliga protokollet, återgives icke i propositionen.

handlingarnas början gällande kursen av 3:60, utgjorde kr. 162 080 475 och efter den vid förhandlingarnas slut gällande kursen av 5:18, kr. 233 215 883:75, dels skadeersättning för ensidig annullering av det i samband med låneavtalet den 17 november 1930 ingångna koncessionsavtalet med kr. 117 118 000, dels ock slutligen ersättning för andra tillgångar i Polen och för nationaliserade tändsticksfabriker belägna inom de av Polen enligt Potsdamdeklarationen den 2 augusti 1945 förvaltade områdena med kr. 5 225 000 respektive kr. 6 800 000. Tändsticksbolagets totala krav i kronor uppgår därmed till cirka 291 miljoner efter vid förhandlingarnas början gällande kurs och till omkring 362 miljoner efter vid deras slut gällande kurs.

Tändsticksbolagets anspråk på gottgörelse grundar sig på det förhållandet, att polska regeringen genom ensidiga åtgärder åsidosatt sina åtaganden i det nyssnämnda koncessionsavtalet jämte tilläggsavtalet den 1 juni 1937. Bolagets fabriker och dess för monopolets utövande grundade dotterbolag hade nämligen sedan den 28 juli 1945 av polska regeringen ställts under tvångsförvaltning, varigenom Tändsticksbolaget uteslutits från all bestämmanderätt rörande verksamheten i Polen, och alla inkomster från fabriker och monopolets tillförts polska staten.

Denna åtgärd vidtogs i uppenbar strid mot koncessions- och låneavtalen, vilka uttryckligen stipulera, att koncessionen skall förbliva i kraft, till dess lånet till fullo återbetalats, och att ingen förändring får göras i obligationsinnehavarnas anspråk på polska regeringens inkomster från tändsticksmonopolets såsom säkerhet för lånetjänsten. I koncessionsavtalet har även uttryckligen fastställts, att Tändsticksbolaget för alla sina fordringar enligt avtalen skall vara undantaget från alla gällande eller framtida polska valutalagar och äga rätt till fri och obehindrad transferering.

Dessa bolagets rättigheter hade uttryckligen erkänts av polska sejmen och voro, då de utgjorde en del av internationella uppgörelser, undantagna från ensidiga ändringar genom åtgärder från polska regeringen eller genom polsk lagstiftning. I dessa avtal voro även principerna för fastställande av tändstickspriset och för dess anpassande till ändrade självkostnader noggrant stipulerade, så att vid tillämpning av avtalen monopolets avkastning under återstående koncessionstiden noggrant kunde beräknas. Transfereringen av denna avkastning hade såsom ovan nämnts säkrats genom bindande förpliktelse från polska regeringens sida.

Tändsticksbolaget hade trots sin juridiskt oantastliga position redan vid förhandlingarnas början gentemot såväl svenska som polska regeringen deklarerat sin villighet att med hänsyn till Polens svåra ekonomiska situation göra långt gående eftergifter. Bolaget förklarade sig i enlighet härmed berett att göra avdrag för under kriget förfallna kuponger av lånet med \$ 9 021 000 eller kr. 32 475 600 efter en kurs av 3:60, (motsvarande kr. 46 728 780 efter den vid förhandlingarnas slut gällande kursen 5:18) samt å koncessionen för det värde, som beräknats för avkastningen av tändsticksmonopolets under samma tid med 26 200 000 kr. Av lånet återstod efter detta avdrag \$ 36 001 371:38 eller kr. 129 604 937 efter kursen 3:60 (och kr. 186 487 103

efter 5: 18), och av koncessionen kr. 90 918 000. Sammanlagda värdet av lånet och koncessionen utgjorde alltså efter dessa reduktioner kr. 220 522 937 efter 3: 60 (och kr. 277 405 103 efter 5: 18), vilket krav, såsom under omständigheterna skäligt, stöddes av regeringen under förhandlingarna. Efter utdragna diskussioner förklarade sig Tändsticksbolaget för att underlätta ett avslutande av förhandlingarna berett att antaga såsom betalning för alla sina fordringar en globalsumma av 110 miljoner kronor fördelad på sju-tion år.

Övriga krav som omfattas av uppgörelsen äro ersättningsanspråk med anledning av nationalisering av egendom, varav en del lantegendomar, samt för svenska fordringar hos nationaliserade polska företag, vidare anspråk å ersättning för förluster med anledning av polska åtgärder beträffande svensk-ägda fastigheter och krav med anledning av in-teckningar i dylika fastigheter samt slutligen anspråk på grund av förkrigsfordringar garanterade av polska staten.

Såsom var att vänta ha stora svårigheter mött beträffande flertalet av dessa fordringskategorier, när det gällt att finna några objektiva grunder för uppskattning av kravens värde. Å polsk sida hade man givetvis intresse av att uppskatta fordringarna så lågt som möjligt och gjorde dessutom gällande, att samtliga de värden, som i och för sig kunde accepteras från polsk sida, måste minskas med fyrtio procent eller i samma proportion, med vilken man beräknat den polska nationalförmögenhetens minskning genom kriget. Alldeles oavsett att man från polsk sida vidhöll ett dylikt anspråk, som enligt svensk mening icke ägde betydelse för uppskattning av den svenska egendom, som var i fråga, mötte svårigheter för värderingen redan av det skälet, att nationaliseringsåtgärderna ägt rum i omedelbart samband med genomgripande ekonomiska och territoriella förändringar i Polen, vilka givetvis övat djupgående inflytande på ifrågavarande egendoms värde och i olika grad beträffande skilda slag av egendom. De svenska ägarnas egna värderingar hänförde sig till tiden före kriget och kunde endast tjäna till utgångspunkter för uppskattningar, då de ej kunnat taga hänsyn till den värde-minskning direkt och indirekt, som genom krigshändelserna övergått så gott som all egendom, vilken här är i fråga. Från bevisningssynpunkt var det givetvis en svår olägenhet, att varken ägarna eller någon svensk myndighet haft möjlighet skaffa sig kännedom om i vilket tillstånd övertagen egendom befann sig vid dess besittningstagande av polsk myndighet. Å andra sidan erbjöd det stora vanskligheter att uppskatta ifrågavarande svenska intressen från synpunkten av det värde, de kunde äga för polska staten under rådande förhållanden. Ett försök till värdering efter dessa linjer måste nämligen räkna med, att det är polska staten själv, som i allt huvudsakligt bestämmer ett företags räntabilitet genom fastställandet av löner, priser på råvarorna och försäljningspriser å färdigprodukten. Endast genom ömsesidiga medgivanden lyckades man slutligen nå fram till ett belopp, som kunnat accepteras.

De svenska förlusterna äro otvivelaktigt avsevärda och såsom framgår av ovanstående knappast möjliga att siffermässigt beräkna. Vid bedömande av

deras omfattning bör likväl beaktas, att en avsevärd proportion av till svenska myndigheter anmälda krav visat sig falla utom förhandlingarnas ram. Av anmälda anspråk å cirka 51 miljoner kr. ha sålunda omkring hälften visat sig icke höra samman med föreliggande avtal. Återstoden har av ovannämnda skäl i många fall måst reduceras beträffande värdet. Vad som genom avtalet vunnits för tillfredsställande av de krav som omfattas av avtalet kan således icke utan vidare ställas i relation till beloppet av anmälda anspråk.

Ursprungligen hade man vid diskussionerna i ersättningsfrågan tänkt sig, att skadeståndet till rättsägarna skulle utgå med summan av ersättningsbeloppet för varje individuell fordran. Detta beräkningssätt, som ju ligger närmast tillhands, förutsätter, att man är i tillfälle att exakt uträkna värdet av varje fordran. Värderingssvårigheterna förde emellertid redan tidigt tanken till en annan ersättningsmetod, som gick ut på fixerande av ett globalbelopp för utgående ersättning, och sedan polska regeringen slutit överenskommelser med vissa främmande stater på denna basis, föreslog densamma att ersättningsfrågan med Sverige skulle regleras efter enahanda grundsats.

De företräden som äro förenade med den föreslagna metoden äro uppenbara. Ett förfarande, som baserats på individuella värderingar av varje anspråk, skulle nödvändiggjort tidsödande och dyrbara undersökningar på platsen, vilka utan tvivel mången gång — såsom i de fall då erforderliga dokument gått förlorade — blivit utan praktiska resultat. Fixerande av en globalsumma tillåter däremot en snabb reglering av ersättningsfrågan, och för intressenterna måste det te sig fördelaktigare att inom en relativt kort tid erhålla klarhet om, vilka belopp de kunna emotse, i stället för att efter en avsevärd tidrymd få besked om utgående ersättningssummor, även om dessa måhända på basis av individuella värderingar slutligen i något fall bleve högre.

Väljer man alternativet att bestämma ersättningen såsom ett globalbelopp, betyder detta att man avstår ifrån att exakt uträkna värdet av varje objekt, som träffats av den tvångsåtgärd, som utgör grunden för den åsamkade skadan. I mellanstatliga avtal om globalersättning plägar föreskrivas att den stat, vilken mottager beloppet, förbinder sig att fördela detsamma bland de skadelidande efter den fördelningsgrund densamma finner lämplig. En konsekvens härav är således, att den stat, som mottager globalsumman, däri kan infoga ersättning för sådana krav, som motparten — exempelvis av precedensskäl — ej velat erkänna.

Sverige har tidigare ställts inför frågan om reglerande av skadeersättningar efter denna princip. Överenskommelsen med Sovjetunionen den 30 maj 1941 angående reglering av ömsesidiga ekonomiska anspråk rörande Litauen, Lettland och Estland vilar på denna grundsats liksom ock uppgörelsen med Jugoslavien den 12 april 1947 samt avtalet med Frankrike den 22 mars 1949 för krigsförsäkringsnämndens fordringar i detta land. Fördelarna av att tillämpa samma princip för uppgörelsen med Polen syntes stå utom tvivel, och under handelsförhandlingarna i Stockholm våren 1949 blev man också

enig om att tillämpa grundsatsen på det kommande avtalet. Förhandlingarna fördes sedermera på denna basis.

Då de enskilda rättsägarna genom avtalet icke erhålla mer än en del av sina fordringars värde, men överenskommelsen å andra sidan såväl enligt svensk som polsk uppfattning slutgiltigt reglerar ersättningsfrågan, är det naturligt, att polska regeringen begärt försäkran om, att densamma icke skulle behöva utbetala belopp utöver den en gång erlagda globalsumman. En utfästelse av denna karaktär, som kan sägas följa av avtalets natur, har också lämnats, i princip motsvarande vad som stipulerats i nyssnämnda avtal med Jugoslavien och med Frankrike. I föreliggande fall har den givits formen, att svenska regeringen garanterar polska regeringen att densamma, sedan globalbeloppet till fullo erlagts, icke skall behöva betala annan ersättning till de svenska intressen, som kompenseras genom avtalet.

Polska regeringen påyrkade ytterligare, att de enskilda rättsägare, som erhållit ersättning genom avtalet, skulle förpliktas att icke individuellt göra gällande sina anspråk mot polska staten. Svenska regeringen har endast så tillvida ansett sig kunna tillmötesgå det polska yrkandet, att densamma förpliktat sig att icke *stödja* anspråk av rättsägare, som erhållit ersättning genom avtalet. Med hänsyn till att polska regeringen nu förklarat sig beredd att definitivt reglera de svenska anspråken genom erläggande av en globalsumma, vilken svenska regeringen har att fördela, har det ansetts naturligt att nyssnämnda förpliktelse skall inträda redan från och med avtalets undertecknande. Uttryckligen gäller likväl åtagandet endast så länge avtalets bestämmelser fullgöras. Eftersom den överenskomna globalsumman är att anse såsom ett nettobelopp, kan polska regeringen å andra sidan icke göra gällande eventuella motkrav gentemot svenska intressenter, som erhålla ersättning enligt avtalet.

Svenska regeringen förbinder sig att den 1 januari 1951 till polska regeringen överlämna alla värdehandlingar, som hänföra sig till de svenska intressen, som ersättas enligt avtalet.

Enligt överenskommelsen förbinder sig polska regeringen att till den svenska överlämna ett globalbelopp av etthundrasexton miljoner kronor såsom ersättning för den skada som tillfogats nämnda svenska intressen. Beloppet skall erläggas inom sjuutton år från och med den 1 januari 1951.

Redan under handelsförhandlingarna i Stockholm våren 1949 hade den polska delegationen som förut nämnts förklarat sig oförmögen att transferrera några belopp för ersättningsändamål före den 1 januari 1951. Ett tidigare uppfyllande av Polens förpliktelser förklarades omöjligt med hänsyn till landets betryckta finansiella läge. Från polskt håll kunde man hänvisa till, att denna ståndpunkt redan vunnit erkännande i motsvarande avtal med vissa andra stater. Polska regeringens nu gjorda åtagande att börja avsättningarna för ersättningsändamål den 1 januari 1951 har för övrigt möjliggjorts endast genom vissa svenska eftergifter, varom närmare redogörelse skall lämnas i det följande.

Likaså på grund av landets betryckta ekonomiska läge hade man från

polsk sida redan före öppnandet av förhandlingarna i ersättningsfrågan deklarerat, att de förutsedda betalningarna endast skulle kunna fullgöras under loppet av en längre period.

Globalsumman och betalningsperioden stå i direkt beroende av varandra. I den mån betalningsfristen förlänges, måste den svenska intressenten fordra ett högre globalbelopp, och omvänt skulle han vara benägen acceptera ett lägre belopp om betalningsfristen varit kortare. Detta förhållande sammanhänger med, att någon ränta icke stipulerats i avtalet, som även på denna punkt för övrigt överensstämmer med nyssnämnda avtal med Sovjetunionen och med Jugoslavien.

Såsom ovan nämnts hade det redan under ett tidigt skede av diskussionerna i ersättningsfrågan stått klart, att den enda praktiska utvägen för polska regeringen att erlægga de substantiella belopp, som här äro i fråga, vore i form av en avsättning å exportlikviderna, och man hade under handelsförhandlingarna våren 1949 från svensk sida föreslagit en viss procentsats å likviderna för kol och koks. Detta förslag till fullgörande av de polska förpliktelserna blev också avgörande för deras avtalsmässiga utformning.

De närmare bestämmelser, enligt vilka avsättningarna skola äga rum, regleras genom särskild överenskommelse mellan de båda regeringarna. För att de årliga avsättningarna skola räcka till för att täcka globalsumman har betalningstiden fixerats till sju åttio år, varvid man räknat med en möjlig minskning i importen av kol och koks liksom ock med ett sannolikt betydande prisfall å dessa varor. Därest den beräknade säkerhetsmarginalen tilltagits alltför vid, med andra ord, därest importminskning eller prisfall å kol och koks icke inträffar i den utsträckning, man av försiktighetsskäl å svensk sida räknat med, kunna de svenska intressenterna emotse, att globalbeloppet täckes inom en vida kortare tidrymd.

De beräkningar, som ligga till grund för de årliga avsättningarna, åter spegla en kompromiss mellan svensk och polsk uppfattning rörande den sannolika utvecklingen av den polska kolimporten till Sverige. Även om, såsom ovan antytts, man från svensk sida räknat med betydligt minskade polska kolintäkter på den svenska marknaden, har å andra sidan icke förbi-setts, att Polen, för vars ekonomi leveranserna av kol äger avgörande betydelse, har allt intresse att vaka över, att de polska kolen kunna hävda sig i konkurrensen. Det är ej endast för att kunna fylla sina förpliktelser enligt ersättningsavtalet, som Polen måste antas sträva efter så vidsträckt avsättning som möjligt för sina kol i Sverige utan också och framför allt för att medelst kollikviderna skapa de tillgångar i varuutbytet med Sverige, som tillåter importen av varor nödvändiga för återuppbyggnadsarbetet inom landet.

Globalbeloppet skall enligt avtalet icke erläggas till de enskilda fordringsägarna utan till svenska regeringen. Densamma har att fördela summan bland intressenterna efter en ännu ej fastställd distributionsplan, vilken givetvis måste taga hänsyn till de resultat, som i förhandlingar med polska re-

geringen uppnåtts för tillfredsställande av varje anspråk eller grupp av anspråk.

Uppgörelsen har endast möjliggjorts genom två svenska medgivanden, båda å det finansiella området. Från polsk sida förklarades, att intet polskt åtagande rörande reglering av utländska förkrigsfordringar i Polen träffats utom i samband med viss kreditgivning till Polen. Gentemot Sverige vore man dock från polsk sida beredd att avstå från anspråk på nya krediter men i stället fordrades vissa lättnader beträffande återbetalningskyldigheten för tidigare beviljade krediter. Efter utdragna diskussioner ansåg man sig från svensk sida i viss utsträckning kunna tillmötesgå de polska kraven. Under åren 1950—1952 förfalla till återbetalning mycket stora belopp på tidigare lämnade svenska krediter till Polen. Dessa återbetalningar kunde väntas avsevärt hämma de svenska exportmöjligheterna till Polen under nämnda period, och ett uppskov med dessas fullgörande torde i alla händelser ha blivit nödvändigt vid kommande handelsförhandlingar. Överenskommelse träffades därför att återbetalningen av de under tiden 1950/1951 och 1951/1952 förfallande beloppen å respektive 52,6 miljoner kronor och 12,3 miljoner kronor skulle fördelas på åren 1951—1955 så att på vart och ett av dem faller cirka 13 miljoner kronor. Såsom motprestation till dessa medgivanden krävdes från svenskt håll en höjning av det för Svenska tändsticksaktiebolaget avsedda globalbeloppet. En sådan ökning medgavs också med 5 1/2 miljoner kronor.

Det andra medgivandet gällde 1921 års hjälpkredit till Polen. Av det på 1921 års tilläggsstat anvisade anslaget på 18 miljoner kronor till hjälpkrediter, som avsågs utgå på vissa standardvillkor till krigshärjade länder, utbetalades till Polen under åren 1921—1926 sammanlagt 5 957 615: 81 kr. Av detta belopp återbetalades under åren 1926—1931 ett belopp av 186 999: 10 kr., medan i räntor under samma tid inflöto 1 748 428: 57 kr. Enligt ett i London den 14 mars 1935 undertecknat avtal bildades av de återstående lånebeloppen, jämte vissa tidigare kapitaliserade räntor å 376 833: 29 kr., ett nytt, denna gång räntefritt lån å 6 147 450 kr., avsett att återbetalas under tiden 1 juli 1934—1 januari 1942.

Under budgetåren 1934/35—1939/40 återbetalades av detta lån sammanlagt 4 853 850 kr. Emellertid meddelade polska vederbörande i februari 1940, att de i överenskommelsen den 14 mars 1935 stipulerade betalningarna tillsvare icke kunde fullgöras på grund av force majeure. Polska regeringen förband sig att vid första möjliga tillfälle upptaga förhandlingar rörande sättet för erläggande av förfallna och förfallande betalningsposter.

Ett förslag att godkänna nämnda förklaring antogs av riksgäldsfullmäktige vid sammanträde den 7 mars 1940, och enligt beslut av Kungl. Maj:t den 15 i samma månad skulle vederbörande underrättas om, att från svensk sida ingen invändning mötte mot framställningens bifallande. Sedan budgetåret 1939/40 ha inga återbetalningar verkställts, varför ett belopp av 1 293 600 kr. fortfarande kvarstår oguldet.

Redan under förhandlingarnas första skede framfördes från polsk sida

en begäran om annullering av återbetalningsskyldigheten för det oguldna beloppet. I hjälpkrediten hade deltagit, förutom Sverige, bl. a. Danmark, Nederländerna, Norge och Schweiz. Av dessa ha Danmark och Schweiz redan efterskänkt dem tillkommande ännu oguldna belopp. Med hänsyn till de prestationer, som från polsk sida enligt avtalet skola utgå till svenska rättsägare, och i betraktande av de billighetsskäl, som kunna anföras för ett efterskänkande av beloppet till det ånyo krigshärjade Polen, har det ansetts skäligt att tillmötesgå den polska begäran. En noteväxling i denna fråga har ägt rum samtidigt med avtalets undertecknande.

Såsom uttryckligen föreskrivits i avtalet (art. 1 mom. 2) har från dess tillämpningsområde undantagits krav mot polska staten grundade på innehav av polska statsobligationer. Detsamma beräknas till nominellt cirka 750 000 dollars eller i svenskt mynt efter en kurs av 3: 60 omkring 2 700 000 kronor (efter nuvarande kurs cirka 3 885 000 kronor), vartill komma vissa mindre belopp i andra myntslag. Avtalets bestämmelser på denna punkt medför således, att svenska innehavare av dessa obligationer icke kunna göra anspråk på någon del av globalsumman.

Krav på skälig ersättning för detta obligationsinnehav, vilket representerar en polska regeringens förpliktelse enligt dess allmänna åtagande i 1947 års protokoll, framfördes redan vid början av förhandlingarna. — Det underströks från svensk sida, att regleringen av denna fråga ansågs som en av programpunkterna för förhandlingarna. Från polskt håll avböjde man likväl kategoriskt att ingå på någon saktidssamtal av spörsmålet. Det svenska kravet gällde, invändes det, delar av internationella lån, som polska regeringen under sitt temporära uppehåll i Angers genom en deklaration den 3 januari 1940, bekräftad i New York den 12 november 1946, förbundit sig reglera såsom helhet. Att träffa särskilt avtal om de i Sverige emitterade trancherna skulle enligt polska regeringens mening betyda ett prejudicerande av andra obligationsinnehavares rättigheter och strida mot nyssnämnda deklarationer. Polska regeringen hade på grund av landets svåra ekonomiska läge hittills icke varit i stånd att internationellt reglera frågan men erkände ur obligationsinnehavets härflytande förpliktelser.

Det polska motståndet gjorde det omöjligt, därest man över huvud taget ville nå fram till en uppgörelse i ersättningsfrågan, att nu reglera detta spörsmål. Under dessa omständigheter är svenska regeringen givetvis icke bunden försåvitt angår obligationsinnehavarna av den allmänna förpliktelser enligt avtalets art. 2. utan är oförhindrad att allt framgent stödja deras anspråk.

En icke obetydlig del av de krav mot polska regeringen, som anmälts till svenska myndigheter, avse ersättning för s. k. övergiven egendom. Under denna beteckning faller ett sextiotal mestadels mindre fastigheter och fastighetsandelar tillhörande svenska medborgare, vilkas äganderättsförhållanden i samband med krigshändelserna råkat i oreda och först efter ett särskilt processuellt förfarande kunna fastställas. Det sammanlagda värdet av denna egendom uppgår enligt ägarnas egna uppgifter till 4 374 423 kronor.

Egendomen återlämnas under förutsättning, att ägaren kan styrka sin rätt, och något juridiskt grundat krav å ersättning har därför icke kunnat göras gällande. Ansträngningar ha emellertid gjorts att på andra vägar skydda ägarnas intressen. De svenska ombuden i svensk-polska kommissionen ha sålunda ägnat särskild uppmärksamhet åt dessa rättsägares ofta svåra ekonomiska läge, och i ett icke ringa antal fall ha också vederbörande genom bistånd från officiellt svenskt håll erhållit förklaring om erkännande av sin äganderätt.

I syfte att underlätta förvaltningen av dessa fastigheter, vilkas ägare i allmänhet befinna sig i Sverige, har i avtalet inryckts en bestämmelse, enligt vilken ägare som ej är bosatt i Polen må anförtro förvaltningen åt något ombud därstädes (art. 6). Tanken är, att därest så skulle anses önskvärf Sveriges officiella representanter i Polen kunna utöva sådana funktioner.

Slutligen har stipulerats, att belopp som må tillkomma fastighetsägare av ifrågavarande kategori till följd av hyra, arrende eller försäljning kunna i viss utsträckning transfereras (art. 7).

Departementschefen.

Föreliggande avtal, som tillkommit efter långvariga förhandlingar, avser att definitivt reglera frågan om ersättning för vissa svenska privata förkrigsfordringar i Polen. Det måste naturligtvis hälsas med tillfredsställelse att trots olikheterna mellan de båda länderna i ekonomisk struktur en överenskommelse uppnåtts, som tillåter en reglering av huvudparten av de ekonomiska problem, som i förhållande till Polen så länge väntat på en lösning. Alltsedan hösten 1945 har frågan om de svenska förkrigsfordringarna upptagits till diskussion under de svensk-polska årliga handelsförhandlingarna. Bevakandet av de svenska anspråken i dessa sammanhang har icke kunnat undgå att försvåra och fördröja de handelspolitiska överläggningarna. Det är således att förvänta, att när spörsmålet nu omsider reglerats, det sålunda uppnådda resultatet skall medföra lättnad i de handelspolitiska relationerna mellan Sverige och Polen.

Genom avtalet förbinder sig polska regeringen att till svenska regeringen överlämna ett globalbelopp av 116 miljoner kronor att betalas inom en tid av sjuåttio år. Avtalets långa giltighetstid är en följd av betalningssättet och sammanhänger med de polska finansieringssvårigheterna.

Bland fordringsägarna intager Svenska tändsticksaktiebolaget en särställning såväl beträffande fordringens storlek som dess juridiska karaktär. Av övriga mera betydande fordringar tillgodoser avtalet såväl krav med anledning av nationalisering av svensk egendom som anspråk mot polska gäldenärer, vilkas egendom nationaliserats, och vidare fordringar garanterade av polska staten. Från de senare ha emellertid undantagits statslån (utom vad som omfattas av Tändsticksbolagets krav), varför svenska innehavare av polska statsobligationer icke kunna göra anspråk på del i globalsumman. Anledningen härtill har såsom framgår av vad redan anförts varit den, att polska regeringen icke ansett sig kunna till förmån för svenska obligations-

innehavare överenskomma om en reglering, från vilken obligationsinnehavare av samma lån i andra länder vore uteslutna. Från flera synpunkter är det naturligtvis beklagligt att denna kategori fordringsägare ställts utanför uppgörelsen. Därmed är icke givet, att dessa i samband med en allmän reglering av Polens obligationssskuld skulle komma i ett sämre läge än de fordringsägare, som omfattas av föreliggande avtal. Det bör i detta sammanhang måhända understrykas, att polska regeringen erkänt sina ur obligationsinnehavets följande förpliktelser, och att svenska regeringen i trots av den allmänna regeln i det nu ingångna avtalet är oförhindrad att allt framgent stödja obligationsinnehavarnas anspråk.

Metoden för ersättningens beräkning såsom globalsumma har med tillfredställande resultat tidigare använts i vissa avtal, som Sverige ingått med andra stater för reglering av likartade frågor. I förevarande fall torde av skäl, som anförts, detta beräkningssätt varit särskilt motiverat och har otvivelaktigt länt till fördel för fordringsägarna. Tändsticksbolaget, som bevakat en övervägande proportion av de totala anspråken, har icke ansett sig under rådande förhållanden genom individuella förhandlingar kunna nå ett gynnsammare resultat. För övriga rättsägare, vilkas juridiska ställning i allmänhet varit svagare, ha motsvarande utsikter tett sig än ogynnsammare. Regeringen har under dessa omständigheter funnit sig böra godtaga den erbjudna uppgörelsen. Förlusterna äro utan tvivel avsevärda. Det måste emellertid understrykas, att desamma direkt eller indirekt äro en följd av kriget, varav Polen lidit måhända mer än något annat land. Fordringsägarna äro också medvetna om, att ersättningen till dem uppnåtts endast genom vissa medgivanden av statsfinansiell natur.

Globalbeloppet skall enligt avtalet fördelas av svenska regeringen enligt en av densamma uppgjord plan, varvid hänsyn givetvis bör tagas till de resultat, som under förhandlingarna uppnåtts genom den bevisning som kunnat presteras till stöd för varje anspråk eller grupp av anspråk. I detta sammanhang bör emellertid framhållas, att vissa krav, som ur svensk synpunkt syntes befogade och väl dokumenterade och som tillkomma mindre bemedlade fordringsägare, av olika skäl från polsk sida icke blivit föremål för rimlig ersättning. Det följer enligt vad ovan framhållits av globalersättningens natur och avtalets konstruktion, att Kungl. Maj:t är befogad företa de jämkningar i fördelningen av medlen, som motsvara svensk uppfattning om vad som är skäligt, och därmed tillgodose behjärtansvärda fall. För uppgörande av fördelningsplan och för dennas genomförande torde det vara lämpligt att tillsätta en nämnd, vari såväl juridisk sakkunskap som rättsägarnas intressen böra vara företrädda. Fordringsägarna böra inför nämnden givas ytterligare möjlighet att framlägga sina anspråk. Ett motsvarande förfarande tillämpades för övrigt i samband med genomförande av 1941 års ovannämnda avtal med Sovjetunionen.

Med hänsyn till de i det föregående berörda förutsättningarna för föreliggande avtal torde det oguldna beloppet, 1 293 600 kronor, av en år 1921 till Polen lämnad kredit, vilken redovisats under Diverse kapitalfonder:

Fonden för varukredit, få avskrivnas. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot torde härför få anlitas fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Likaså synes — av i det föregående anförda skäl — den vid förhandlingar mellan svenska och polska regeringsdelegationer träffade överenskommelsen om förlängning av vissa under åren 1950—1952 förfallande svenska statskrediter till Polen böra godkännas.

Det till avtalet om ersättning för vissa svenska privata ekonomiska intressen hörande förtroliga protokollet jämte bilaga synes lämpligen icke böra återgivnas i propositionen utan torde genom avskrift få delgivas riksdagens vederbörande utskott.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

godkänna ifrågavarande den 16 november 1949 mellan Sverige och Polen träffade uppgörelser rörande *dels* ersättning för vissa svenska privata ekonomiska intressen, *dels* förlängning av vissa regeringskrediter, *dels* ock efterskänkande av 1921 års hjälpkredit till Polen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

K.-E. Renström.